

Stwierdzenie rysia *Lynx lynx* w Puszczy Białej na podstawie materiału z fotopułapki

New record of *Lynx lynx* in the Biała Forest based on the material from the camera trap

Andżelika Haidt

Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Ekologii Lasu, ul. Braci Leśnej 3, Sękocin Stary, 05-090 Raszyn, Polska

e-mail: a.haidt@ibles.waw.pl

Abstract. On the 21st June 2021 at 10:17 PM, one lynx individual was recorded in the area of the Wyszaków Forest District by a camera trap (Browning Spec Ops Advantage). The device was set up as part of a study on the behaviour of predators at the crossing of forest roads. The camera trap was one of nine devices operating in the area from June 1st, 2019 to September 30th, 2021 (853 working days). The Wyszaków Forest District is located in the Biała Forest between two known lynx populations in the Kampinos Forest and the Eastern Baltic population. This record is the first report of a lynx sighting in the Biała Forest north of the Bug river.

Keywords: lynx, *Lynx lynx*, predators, Biała Forest, camera trap

Słowa kluczowe: ryś, *Lynx lynx*, duże drapieżniki, Puszcza Biała, fotopułapka

1. Wstęp

W Europie obserwuje się wzrost liczebności populacji dużych ssaków drapieżnych, jednym z takich gatunków jest ryś euroazjatycki *Lynx lynx* (L.) (Chapron et al. 2014). Jest on największym kotowatym występującym w Eurazji. Według IUCN Red List of Threatened Species ryś nosi status LC (least concern), czyli gatunku najmniejszej troski (Breitenmoser et al. 2015). Natomiast w Polsce wg kryteriów IUCN jest to gatunek bliski zagrożenia NT (near threatened) (Głowaciński 2002), objęty ścisłą ochroną gatunkową od 1995 r. (Rozporządzenie 1995). Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Rozporządzenie 2016) wymaga ochrony czynnej polegającej na obowiązku wyznaczania okresowych stref ochronnych wokół miejsc rozrodu w promieniu 500 m w okresie od 1 kwietnia do 31 sierpnia. Na terenie kraju można wyróżnić dwie populacje rysia – bałtycką (północno-wschodnia i wschodnia część Polski) oraz karpacką (von Arx 2020). Poza tymi stałymi populacjami pojedyncze osobniki stwierdzono również w niektórych kompleksach leśnych na terenie całej Polski, gdzie poza populacją bałtycką oraz karpacką rozród rysia jest ograniczony do Puszczy Kampinoskiej, Lasów Gostynińsko-Włocławskich oraz Puszczy Bolimowskiej. Tamtejsze osobniki prawdopodobnie są potomkami rysia (pochodzenia karpackiego i skandynawskiego) reintrodukowanych na przełomie XIX i XX wieku (Mysłajek et al. 2019).

2. Metodyka

Stwierdzenie rysia odnotowano w ramach projektu skupionego na badaniu zachowania dużych drapieżników. W tym celu wykorzystano dziewięć fotopułapek (ustawienia obejmowały pracę 24 godz., długość filmu 30 s., interwał 1s.) ulokowanych na skrzyżowaniach dróg leśnych od 1 czerwca 2019 r. do 30 września 2021 r. (853 dni pracy). Urządzenia rozmieszczono liniowo, po trzy fotopułapki na jeden transekt. Odległość między nimi była uzależniona od możliwości terenu i nie mniejsza niż 1 km.

Nadleśnictwo Wyszaków położone jest na północny zachód od Warszawy, na terenie Puszczy Białej, a jego powierzchnia wynosi 24,49 tys. ha. Przeważają tam siedliska borowe obejmujące 61,7% powierzchni nadleśnictwa (Bs, Bśw, Bw, BMśw, BMw), natomiast siedliska lasowe zajmują 38,3% (LMśw, LMw, LMb, Lśw, Lw, Ol, OlJ) (Bank Danych o Lasach wg stanu na 01.01.2021). Gatunki dużych ssaków kopytnych reprezentują: sarna europejska *Capreolus capreolus* L., jeleni szlachetny *Cervus elaphus* L., łos europejski *Alces alces* (L.) oraz dzik *Sus scrofa* L. (Bank Danych o Lasach: Zwierzęta łowne w obwodach łowieckich wg stanu na 10 marca 2021 r.). Duże drapieżniki prezentuje wilk szary *Canis lupus* L. (Okarma 2021).

3. Wyniki

W dniu 21.06.2021 r. o godzinie 22:17 na terenie nadleśnictwa Wyszaków (leżącego na terenie Puszczy Białej)

Wpłynęło: 24.09.2021 r., zrecenzowano: 14.10.2021 r., zaakceptowano: 24.12.2021 r.

fotopułapka usytuowana na skrzyżowaniu dróg leśnych zarejestrowała obecność jednego dorosłego osobnika rysia (ryc. 1).

4. Dyskusja

Niniejsza obserwacja jest pierwszym stwierdzeniem tego gatunku w obszarze położonym na północ od rzeki Bug w Puszczy Białej. Z danych Atlasu Ssaków (Okarma, Schmidt 2021) wynika, że wcześniejsze stwierdzenia tego gatunku dotyczyły południowej części Puszczy Białej, czyli terenów położonych na południe od rzeki Bug. Obszar ten opisywany jest jako korytarz ekologiczny optymalny dla tego gatunku (Jędrzejewski et al. 2011). Natomiast w „Pilotażowym monitoringu wilka i rysia w Polsce realizowanym w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska” prowadzonym w latach 2016–2020 (Śmietana 2020) w tamtych rejonach nie odnotowano żadnego osobnika tego gatunku. Rozmieszczenie rysia jest determinowane zarówno przez antropopresję, jak i lesistość (Niedziałkowska 2006). Najdłuższe dotychczas opisywane odległości pokonywane przez rysie w Europie Środkowej wahają się pomiędzy 98 a 456 km (Gajdárová et al. 2021). Natomiast samo zjawisko zaczyna się na przełomie marca i kwietnia i dotyczy 9–11 miesięcznych kociąt (Schmidt 1998). Należy zwrócić uwagę, że w województwie mazowieckim odnotowano rozród rysia w Bolimowskim Parku Krajobrazowym (Kwiatkowska, Mysłajek 2019), który wg modelu przydatności siedliskowej (Huck et al. 2010) widnieje jako nieoptymalny dla występowania tego gatunku. Nie można całkowicie wykluczyć, że Puszcza Biała również może stać się w przyszłości miejscem stałego występowania rysia. Rozprzestrzenianie się rysia w Polsce jest jednak wciąż utrudnione przez brak odpowied-

niej ciągłości korytarzy ekologicznych, głównie ze względu na postępującą urbanizację i rozwój sieci dróg (Mysłajek et al. 2019). Powyższa obserwacja potwierdza znaczenie korytarzy ekologicznych oraz potrzebę monitoringu i zapewnienia ich drożności w celu gwarancji dyspersji rysia na zachód Polski. Należy również podjąć dyskusję na temat potencjalnych konsekwencji kontaktu populacji bałtyckiej rysia z populacją żyjącą w środkowej Polsce o odmiennym pochodzeniu (karpackim oraz skandynawskim) w kontekście ochrony różnorodności genetycznej gatunku.

Konflikt interesów

Autorka deklaruje brak potencjalnych konfliktów.

Źródła finansowania badań

Prace wykonano w ramach projektu badawczego „Interakcje wilka szarego (*Canis lupus*) i psa domowego (*Canis familiaris*) — konkurencja czy hybrydyzacja?” (nr 900101) ze środków dotacji otrzymanych przez Instytut Badawczy Leśnictwa z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Literatura

- von Arx M. 2020. *Lynx lynx* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T12519A177350310. DOI 10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T12519A177350310.en.
- Bank Danych o Lasach, Zestawienia, 2021, <https://www.bdl.lasy.gov.pl/portal/zestawienia>

Rycina 1. Rys nagrany przez fotopułapkę na terenie Puszczy Białej, Nadleśnictwo Wyszków, 21.06.2021 r.
Figure 1. Lynx recorded by a camera trap in the Biała Forest, Wyszków Forest District, 21 June 2021

- Breitenmoser U., Breitenmoser-Würsten C., Lanz T., von Arx M., Antonevich A., Bao W., Avgan B. 2015. *Lynx lynx* (2017). The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T12519A121707666 [14.10.2021].
- Chapron G., Kaczensky P., Linnell J.D.C., von Arx M., Huber D., Andrén H., López-Bao J.V., Adamec M., Álvares F., Anders O., Balčiauskas L., Balys V., Bedó P., Bego F., Blanco J.C., Breitenmoser U., Brøseth H., Bufka L., Bunikyte R., Ciucci P., Dutsov A., Engleder T., Fuxjäger C., Groff C., Holmala K., Hoxha B., Iliopoulos Y., Ionescu O., Jeremić J., Jerina K., Kluth G., Knauer F., Kojola I., Kos I., Krofel M., Kubala J., Kunovac S., Kusak J., Kutal M., Liberg O., Majić A., Männil P., Manz R., Marboutin E., Marucco F., Melovski D., Mersini K., Mertzanis Y., Mysłajek R.W., Nowak S., Odden J., Ozolins J., Palomero G., Paunović M., Persson J., Potočnik H., Quenette P.-Y., Rauer G., Reinhardt I., Rigg R., Ryser A., Salvatori V., Skrbinišek T., Stojanov A., Swenson J.E., Szemethy L., Trajce A., Tsingarska-Sedefcheva E., Vaňa M., Veeroja R., Wabakken P., Wölfl M., Wölfl S., Zimmermann F., Zlatanov D., Boitani L. 2014. Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes. *Science*, 346: 1517–1519. DOI 10.1126/science.1257553.
- Gajdárová B., Belotti E., Bufka L., Duľa M., Kleven O., Kutal M., Ozoliņš J., Nowak C., Reiners T.E., Tám B., Volfová J., Krojeřová-Prokeřová J. 2021. Long-distance Eurasian lynx dispersal – a prospect for connecting native and reintroduced populations in Central Europe. *Conservation Genetics* 22: 799–809. DOI 10.1007/s10592-021-01363-0.
- Głowaciński Z. (red.) 2002. Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, 11 s. ISBN 83-901236-8-1.
- Huck M., Jędrzejewski W., Borowik T., Miłosz-Cielma M., Schmidt K., Jędrzejewska B., Nowak S., Mysłajek R.W. 2010. Habitat suitability, corridors and dispersal barriers for large carnivores in Poland. *Acta Theriologica* 55: 177–192. DOI 10.4098/j.at.0001-7051.114.2009.
- Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R.W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J.M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. 2011. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża. <https://korytarze.pl/mapa/mapa-korytarzy-ekologicznych-w-polsce> [14.09.2021].
- Kwiatkowska I., Mysłajek R.W. 2019. Stan obecny i perspektywy rozwoju populacji rysia euroazjatyckiego w środkowej i zachodniej Polsce. *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Rogowie* 21(59) 2: 88–94.
- Mysłajek R.W., Kwiatkowska I., Diserens T.A., Haidt A., Nowak S. 2019. Occurrence of the Eurasian lynx in western Poland after two decades of strict protection. *Cat News* 69: 12–14.
- Niedziałkowska M., Jędrzejewski W., Mysłajek R.W., Nowak S., Jędrzejewska B., Schmidt K. 2006. Environmental correlates of Eurasian lynx occurrence in Poland – Large scale census and GIS mapping. *Biological Conservation* 133(1): 63–69. DOI 10.1016/j.biocon.2006.05.022.
- Okarma H. 2021. Wilk, w: Atlas Ssaków Polski, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, <https://www.iop.krakow.pl/Ssaki/gatunek/101> [11.12.2021].
- Okarma H., Schmidt K. 2021. Ryś, w: Atlas Ssaków Polski, Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków. <https://www.iop.krakow.pl/Ssaki/gatunek/3> [11.12.2021].
- Rozporządzenie 1995. Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 6 stycznia 1995 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz.U. 1995 nr 13 poz. 61.
- Rozporządzenie 2016. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Dz.U. 2016, poz. 2183.
- Schmidt K. 1998. Lynx *Lynx lynx* maternal behaviour and dispersal pattern were studied by radio-telemetry in the Białowieża Primeval Forest, E Poland from 1992–1995. *Acta Theriologica* 43(4): 391–408.
- Śmietana W. 2020. Raport końcowy z projektu „Pilotażowy monitoring wilka i rysia w Polsce realizowany w ramach państwowego monitoringu środowiska – prace terenowo-kameralne lata 2017–2020”, https://www.gios.gov.pl/images/pois/monitoring-wilka-i-rysia/RAPORT_KONCOWY.pdf [20.09.2022].